

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาระสำคัญของนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลคือ การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต มีปัญหาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างชาติสร้างคนและสร้างงาน เพื่อให้การจัดการศึกษาของชาติเป็นไปตามเจตนารมณ์และนโยบายดังกล่าว รัฐบาลยังได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไว้อีกหลายประการ โดยเฉพาะเร่งจัดให้ระบบและโครงสร้างการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการ พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยทั้งในเมืองและชนบท ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายรับผิดชอบการจัดการศึกษาและฝึกอบรม ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยตนเองและตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนิสัยรักการอ่าน การจัดให้มีห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย รักงาน และทำงานเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 17) คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบในหลักการ โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School) เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2546 และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนิน โครงการพัฒนาแนวคิดและหลักการ โดยมีความเชื่อที่ว่าการศึกษาสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถลดช่องว่างของบุคคลในสังคมลงได้ จะส่งผลให้ประชาชนชาวไทยสามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจน ซึ่งเป็นความมุ่งมั่นที่สำคัญของรัฐบาล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 9-10)

โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน เป็นกระบวนการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฝันของคนในสังคมที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ และในขณะเดียวกัน โครงการนี้ก็จะช่วยทำให้ความฝันของคนในสังคมเป็นจริงได้ พื้นฐานแนวคิดโครงการคือการหลอมรวมจากความฝันอันสูงสุดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนในท้องถิ่นที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนซึ่งถูกกำหนดให้มีลักษณะเดียวกันคือจัดการศึกษา

ได้คุณภาพมาตรฐาน ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แข่งขันได้ในระดับสากล ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานชาติ สามารถพัฒนาสู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย จัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและมีความเป็นประชาธิปไตย เป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอำเภอที่มีคุณภาพมาตรฐาน เทียบเคียงกับโรงเรียนชั้นนำ เป็นที่ยอมรับศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเน้นการมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ บริหารคุณภาพทั้งระบบ มีความคล่องตัว รวดเร็ว ทันสมัย มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและมีจำนวนเพียงพอ มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถเป็นต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือพัฒนาชุมชน และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้มแข็ง มีเครือข่ายการสนับสนุน มีกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งทดลอง สาริต และฝึกอบรมครูของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน มีสื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเสมอ เป็นระบบเครือข่ายและเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถเป็นต้นแบบให้โรงเรียนอื่น ๆ นำนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัยไปพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐานและเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน มีเป้าหมายให้โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) คัดเลือกอำเภอละ 1 โรงเรียน จำนวน 795 อำเภอ 81 กิ่งอำเภอ และ 45 เขตในกรุงเทพมหานคร ได้ 921 โรงเรียน และเริ่มนำสู่การปฏิบัติ 1 ตุลาคม 2546 โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จะพัฒนาทุกโรงเรียนให้เต็มรูปแบบภายใน 3 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 22) โดยมีแผนหลักโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [สพฐ.], 2546 ข, หน้า 1-23) เป็นแนวทางดำเนินงานร่วมกัน ประกอบด้วย 1) ทิศทางและภาพความสำเร็จ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ กลยุทธ์หลัก 2) แนวทางการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและเจตนารมณ์ของโรงเรียนในฝัน มีวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ มีแผนที่กลยุทธ์เพื่อตรวจสอบลำดับความสำคัญความเหมาะสมของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และจัดทำกรอบกลยุทธ์ กำหนดตัวชี้วัด เป้าหมายและกลยุทธ์ริเริ่มซึ่งการขับเคลื่อนกลยุทธ์ได้นำแนวคิดในการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balance Scorecard) มากำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินการ 4 ด้าน คือ มุมมองด้านนักเรียน มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และมุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร 3) แผนการดำเนินงาน ภายใต้กลยุทธ์หลักและกลยุทธ์ริเริ่ม

โรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ศึกษา วิเคราะห์และนำแผนการดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติภายใต้บริบทของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องบนพื้นฐานศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน เน้นการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานการประสานงานที่มีเอกภาพ (สพฐ., 2546 ข, หน้า 58) ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการริเริ่ม ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน จะเกิดผลผลิตที่คาดหวังดังนี้ 1) นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นักเรียนทุกคนอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้ภาษาไทยสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้าสามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ มีความสามารถคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ได้รับการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตที่ดี มีความสามารถในการบริหารจัดการ สร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียน กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกาลเทศะ อนุรักษ์สืบสาน ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) กระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ วิจัยและพัฒนา หลักสูตรให้มีเอกลักษณ์โดดเด่นสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน เป็นโรงเรียนธรรมชาติ มีโครงสร้างการบริหารงานที่ดี มีระบบการวางแผน กำกับ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานที่เน้นการปรับปรุงพัฒนาอย่างสมดุลรอบด้าน มีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและการยอมรับของผู้เกี่ยวข้องสามารถให้บริการทางการศึกษาได้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาการประกันคุณภาพเพื่อยกระดับการศึกษาสามารถเทียบเคียงโรงเรียนชั้นนำ พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เข้มแข็ง 3) การเรียนรู้และพัฒนา มุ่งพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพ มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ใช้ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการ 4) งบประมาณและทรัพยากร มีพอเพียง มีศูนย์การเรียนรู้ที่ครบถ้วน สมบูรณ์ ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน มีและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ สื่อ นวัตกรรมที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีภาคีเครือข่ายต้นแบบ พี่เลี้ยง ผู้เชี่ยวชาญ และผู้อุปถัมภ์ ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [สพฐ.], 2546 ข, หน้า 9-44)

ผลการพัฒนาที่ผ่านมา การพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ในส่วนของคุณภาพการศึกษา พบว่า ไม่บรรลุเป้าหมาย

ในการพัฒนาคน จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ แนวทาง กระบวนการ และปัจจัย
 เกื้อหนุน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกด้านอย่างเข้มข้น และต่อเนื่องมากขึ้นในช่วง
 แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) สำหรับการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วน
 ที่เป็นกลไกและปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษายังไม่ประสบ
 ผลสำเร็จเท่าที่ควร จำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งระบบและกระบวนการที่สอดคล้องต่อการกระจาย
 อำนาจการบริหารจัดการ รวมทั้งประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป (กรมสามัญศึกษา, 2545 ข, หน้า 3-22) สอดคล้องกับรายงาน
 ผลการดำเนินงานครบรอบ 3 ปีการปฏิรูปการศึกษาที่พบว่า การปฏิรูประบบการศึกษาในส่วนของ
 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีความก้าวหน้าน้อย การจัดทรัพยากรและ การลงทุนทางการศึกษา
 พบว่าการระดมทรัพยากรมีความก้าวหน้าน้อย การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษามี
 ความก้าวหน้าปานกลาง ส่วนการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 ยังมีน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ข, หน้า 135-149) นอกจากนี้
 ผลการประเมินภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบแรก จำนวน 14 มาตรฐาน 53
 ตัวชี้วัด ผลการประเมินตามมาตรฐานพบว่าโดยรวมผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กดีและมีความสุข แต่มี
 ความสามารถไม่เป็นที่น่าพอใจโดยเฉพาะเด็กส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตาม
 หลักสูตร คิดไม่เป็นระบบและไม่ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน
 ในด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ผลการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา
 สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีคุณภาพในระดับปรับปรุงเรียงตามลำดับ คือ 1) มาตรฐาน 22 ครูมี
 ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 2) มาตรฐาน 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอน
 ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) มาตรฐาน 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้
 และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) มาตรฐาน 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
 5) มาตรฐาน 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดมีวิจารณญาณ มีความคิด
 สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
 (องค์การมหาชน), 2547, หน้า 35-43) เมื่อพิจารณาจากสรุปผลการตรวจราชการ ของผู้ตรวจราชการ
 กระทรวงศึกษาธิการ (งวดที่ 1) ประจำปีงบประมาณ 2548 พบว่า การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน
 ขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญในการบริหารงานด้านวิชาการน้อย งบประมาณไม่เพียงพอ
 การใช้เทคโนโลยีด้านสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือค้นคว้าหาความรู้ให้กับนักเรียนในชนบทยังมี
 น้อย จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน และขาดขวัญกำลังใจ โรงเรียนขาดความศรัทธาความมั่นใจใน

คุณภาพการศึกษา (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2547) นอกจากนั้น จากสรุปผลการติดตาม ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 พบว่า ครูส่วนใหญ่คิดว่าการใช้หลักสูตร พ.ศ. 2544 มีความสำเร็จในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ที่เป็นระดับขนาด กลาง ขนาดเล็ก ขาดแหล่งค้นคว้า ห้องสมุดมีไม่เพียงพอ เวลาสอนมีน้อย สารเนื้อหาที่มีมากสอน ไม่ทันและไม่มีเวลาประเมินผลการใช้หลักสูตร (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2548 ข) และ ผลสืบเนื่องจากการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้มีปัญหาการบริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา ด้านการบริหารวิชาการ การพัฒนาคุณภาพวิชาการที่เคยโดดเด่นต้องหยุดชะงักลง ด้านการบริหารงบประมาณ การจัดสรรการเบิกจ่ายงบประมาณล่าช้าไม่เป็นธรรม การพิจารณา งบประมาณไม่คำนึงถึงบริบทของโรงเรียน ด้านการบริหารงานบุคลากร มีปัญหาการบรรจุแต่งตั้ง อัตรากำลัง การย้ายครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาบุคลากรระดับมัศึกษามีน้อย (สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2548, หน้า 86-96)

เขตตรวจราชการที่ 10 ประกอบด้วยจังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดเลย, และจังหวัดหนองคาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548 ข, 1 กันยายน) โรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ที่ได้รับการคัดเลือกในทั้ง 4 จังหวัด ประกอบด้วยโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดกรมสามัญศึกษา (เดิม) มีความแตกต่างโดยที่ต่าง ขนาดโรงเรียนและบริบทของสังคม เป็นเงื่อนไขสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย จากหลักการและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น (สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7, 2549) พบว่า ผู้เรียนยังไม่สามารถสรุปประสบการณ์ได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล ผลการสรุป สารสำคัญ การจัดเรียงลำดับข้อมูลในการเขียนเรียงความยังไม่ถูกต้อง ขาดการเชื่อมโยงข้อมูล ความคิดจากบทเรียนไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ขาดการพัฒนาให้มีทักษะด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา การพัฒนาตนเองให้มีความคิดริเริ่มน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 โดยศึกษา ความคิดเห็นจากผู้บริหาร และครู จากการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balance Scorecard) 4 ด้าน คือ มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) มุมมองด้านกระบวนการจัดการ การศึกษาภายใน (Internal People Perspective) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective) ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะจะเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการศึกษาให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พุทธศักราช 2542 ต่อไป

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ตามความเห็นของข้าราชการครู จำแนกโดยตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และสถานที่ตั้งโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอน
3. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติภายในโรงเรียน ขนาดต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ตามความเห็นของข้าราชการครู ซึ่งปฏิบัติภายในโรงเรียนแยกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน
5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10

คำถามในการวิจัย

1. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ตามความเห็นของข้าราชการครูจำแนกตามตำแหน่ง ขนาดโรงเรียนและสถานที่ตั้งโรงเรียน อยู่ในระดับใด
2. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูปฏิบัติการสอน แตกต่างกันหรือไม่
3. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความเห็นของข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติ งานในโรงเรียน ขนาดต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่
4. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความเห็นของข้าราชการครู ซึ่งปฏิบัติภายในโรงเรียนแยกตามที่ตั้งของโรงเรียน แตกต่างกันหรือไม่
5. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในเขตตรวจราชการที่ 10 มีอะไรบ้าง

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูปฏิบัติการสอน แตกต่างกัน
2. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความเห็นของข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาด ต่างกันแตกต่างกัน
3. ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ระหว่างความเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนแยกตามที่ตั้ง ของโรงเรียนแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

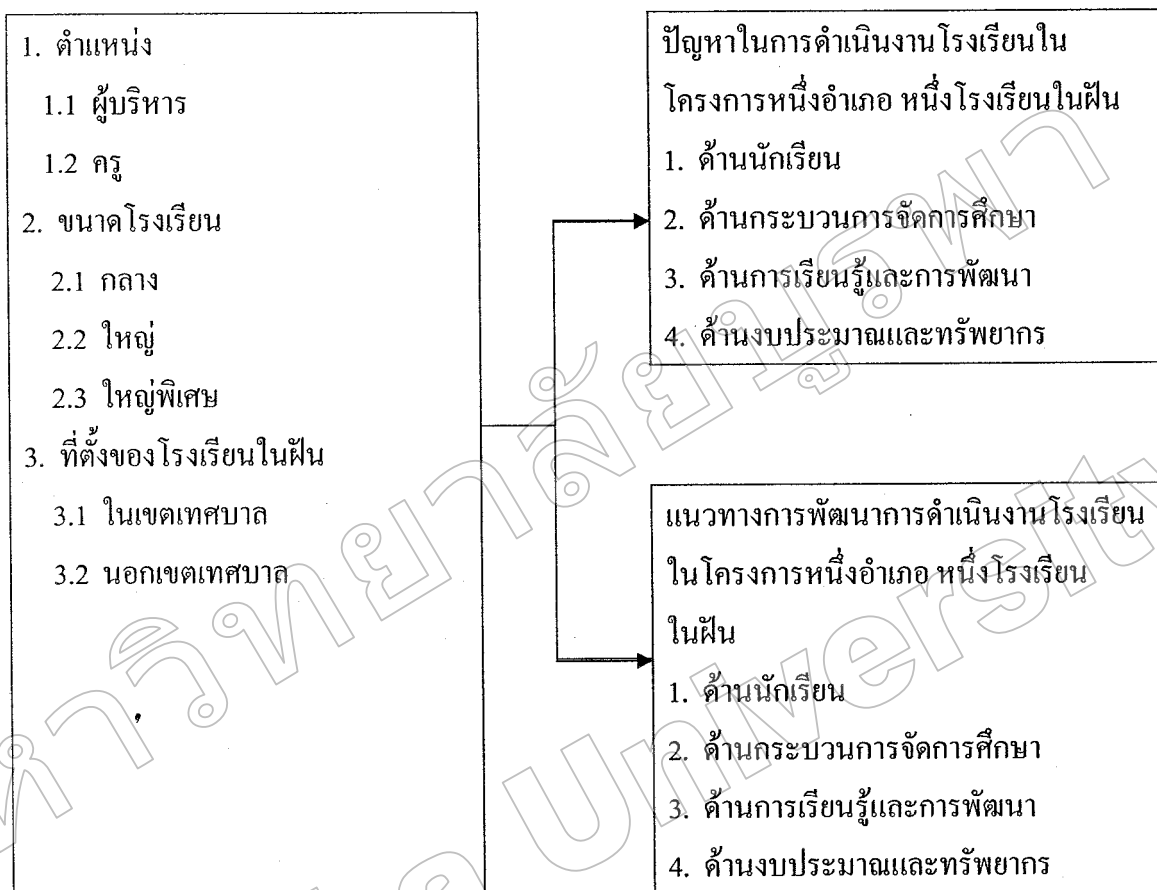
1. ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้โรงเรียนในโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในเขตตรวจราชการที่ 10 ใช้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงาน พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของตนเอง
2. ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการสามารถนำผลการวิจัยไป ใช้วางแผนในการดำเนินงาน การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานที่กำหนด

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 โดยมีแนวความคิดในการกำหนด ผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้านมากำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 4 ด้าน (สพฐ., 2546 ข, หน้า 5) ประกอบด้วย 1) ด้านนักเรียน 2) ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน โรงเรียน 3) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา 4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร ซึ่งในการศึกษาค้นคว้า นี้ศึกษากับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจำแนกตามตำแหน่ง ขนาด โรงเรียน และที่ตั้งของโรงเรียนในฝัน เพื่อเป็นตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังกรอบความคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม



ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

มุ่งศึกษาเฉพาะปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน มี 4 ด้าน ประกอบด้วย (สพฐ., 2546 ข, หน้า 5)

- 1.1 ด้านนักเรียน
- 1.2 ด้านกระบวนการจัดการศึกษา
- 1.3 ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา
- 1.4 ด้านงบประมาณและทรัพยากร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 10 ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองคาย และหนองบัวลำภู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548 ข, 1 กันยายน) โรงเรียนในโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จำนวน 57 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 207 คน และเป็น ข้าราชการครู จำนวน 2,431 คน รวมประชากรจำนวน 2,638 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากกลุ่มประชากร ในข้อ 2.1 โดยใช้วิธีคำนวณ ของ Yamane (1970) Sample Size Equation ค่าระดับความเชื่อมั่น .05 ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 479 คน ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 136 คน และข้าราชการครู จำนวน 343 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วยสถานภาพข้าราชการครูดังนี้

3.1.1 ตำแหน่ง ประกอบด้วย

3.1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.2 ครูปฏิบัติการสอน

3.1.2 ขนาดโรงเรียน

3.1.2.1 ขนาดกลาง

3.1.2.2 ขนาดใหญ่

3.1.2.3 ขนาดใหญ่พิเศษ

3.1.3 ที่ตั้งของโรงเรียนในฝัน คือ

3.1.3.1 ในเขตเทศบาล

3.1.3.2 นอกเขตเทศบาล

3.2 ตัวแปรตาม

3.2.1 ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 จำแนกเป็น

3.2.1.1 ด้านนักเรียน

3.2.1.2 ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

3.2.1.3 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา

3.2.1.4 ด้านงบประมาณและทรัพยากร

3.2.2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในเขตตรวจราชการที่ 10

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องที่โรงเรียนมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานทางการศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับชุมชนและสังคม มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และมีความเชี่ยวชาญ เป็นโรงเรียนต้นแบบในด้านการพัฒนาให้กับ โรงเรียนอื่นได้ ประกอบด้วย

1.1 ด้านนักเรียน หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องต่างๆที่ทำให้การพัฒนาผู้เรียน ไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1.1.1 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ หมายถึง นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ เรียนเป็น มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นและสร้างสรรค์

1.1.2 มีทักษะในการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเอง หมายถึง นักเรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต มีคุณธรรม มั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก

1.1.3 มีความเป็นไทย หมายถึง นักเรียนมีความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ประเพณีศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่ทำให้การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1.2.1 โรงเรียนธรรมาภิบาล หมายถึง โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีบรรยากาศและวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตรพึงประสงค์และร่วมรับผิดชอบ มีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา

1.2.2 สร้างโอกาสและดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง โรงเรียนให้บริการทางการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียนตามศักยภาพ อย่างทั่วถึง

1.2.3 บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เน้นการบูรณาการการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต

1.2.4 ประกันคุณภาพ หมายถึง โรงเรียนเพิ่มระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้นเป็นที่ยอมรับของชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

1.3 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่ทำให้การพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1.3.1 ความเป็นมืออาชีพ หมายถึง ครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษามีความรู้และจิตวิญญาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.3.2 E-school หมายถึง โรงเรียนเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.4 ด้านงบประมาณและทรัพยากร หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่ทำให้การพัฒนางบประมาณและทรัพยากรไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1.4.1 ภาวการณ์ครือข่าย หมายถึง โรงเรียนมีระบบภาวการณ์ครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญ ที่เลี้ยงศึกษานิเทศก์ โรงเรียนต้นแบบ ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.4.2 คุ่มค่า หมายถึง โรงเรียนมีทรัพยากรที่เหมาะสมใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ตำแหน่ง หมายถึง ผู้ที่ได้รับรับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานในสถานศึกษา ตามระเบียบสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10

2.2 ครูปฏิบัติการสอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10

3. สถานที่ตั้งโรงเรียน หมายถึง ที่ตั้งของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10

3.1 เขตในเมือง หมายถึง ที่ตั้งของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ที่อยู่ในเขตเมืองใหญ่ ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและการคมนาคม ผู้ปกครองในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจดี เช่น เขตเทศบาลนคร และเขตเทศบาลเมือง

3.2 เขตนอกเมือง หมายถึง ที่ตั้งของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 ที่อยู่ในที่กั้นดารห่างไกลเขตเมืองใหญ่ และปริมาณผลการคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร ไม่มีความสะดวก ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้และฐานะยากจน เช่น ใน เขตเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

4. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 แบ่งตามขนาดโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ., 2549, หน้า 36) ประกอบด้วย

- 4.1 ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 301-600 คน
- 4.2 ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 601-1,500 คน
- 4.3 ขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

5. แนวทางการพัฒนา หมายถึง แนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในเขตตรวจราชการที่ 10 เพื่อให้สามารถบรรลุตามภาพความสำเร็จ ที่กำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balance Scorecard) 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) 2) มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (Internal People Perspective) 3) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) และ 4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective)